

ARTE GÓTICA

EDIFICIO: CATEDRAL DE LEÓN

AUTOR: Mestre Enrique, substituído á súa morte por Juan Pérez

CRONOLOXÍA: 1255-1302

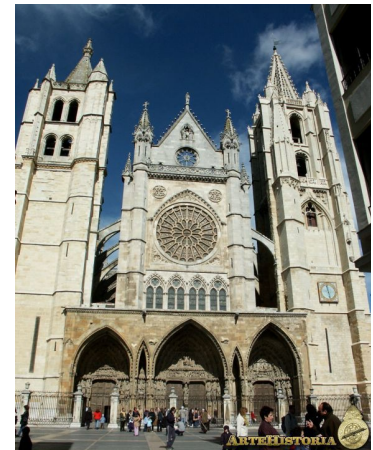
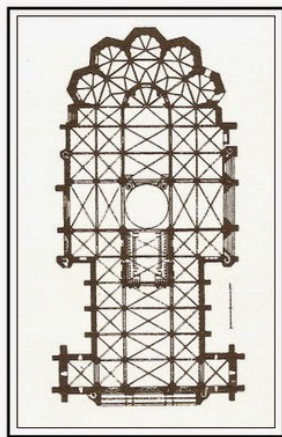
ESTILO: Gótico castelán

TIPOLOXÍA: Catedral

LOCALIZACIÓN: León

MATERIAIS: Pedra, formigón

DIMENSIÓN: 108 m (longo) x 29 m (ancho da nave) x 44 m (transepto)

DESCRICIÓN FORMAL

Presenta unha planta de cruz latina (aínda que cos brazos pouco destacados, especialmente na zona da cabeceira) de espazo lonxitudinal e diáfano. Tras unha escalinata atopamos, aos pés, dúas torres que flanquean a fachada, tras a cal arrincan tres naves, sendo a central máis ancha que as laterais. Na nave central, e anterior ao cruceiro, márcase a presenza dun coro rectangular, desenvolvéndose posteriormente a gran cabeceira a través dunha xirola con coroa de capelas. Trátase dun tramo con cinco naves e unha xirola que une as naves que flanquean a central. Á xirola ábrese cinco capelas ou ábsidas de planta poligonal cubertas con bóvedas de nervos radiais. Segundo Lambert, toda a planta sería unha copia reducida de Reims e estaría intimamente ligada coa obra do mestre Enrique, construtor da catedral de Burgos.

O alzado utiliza a pedra en sillares como material. Ao interior os elementos sustentantes son fortes alicerces circulares con baquetóns encostados, mentres que ao exterior aparecen arbotantes dobres que descansan sobre contrafortes graduados e coroados por pináculos. Esta división do peso permite abrir numerosos vans no muro (muro cortina ou predominio do van sobre o muro), realizados por medio de arcos apuntados abertos inscritos nun triángulo equilátero. Ábrese amplísimas as amplísimas vidreiras do claristorio así como os rosetóns, enormes vidreiras circulares con decoración de tracería xeométrica en pedra, no transepto e na fachada.

Atopamos, tamén no interior, unha estrutura tripartita (arquerías de separación de naves con arcos apuntados, triforio de arcos xeminados apuntados enmarcados por un arco apuntado con tracería gótica e amplo claristorio) que se traslada á fachada, converténdose a terceira altura nun gran rosetón acubillado por un arco apuntado e rematado por un gablete calado e flanqueado por pináculos. Desaparece a tribuna, elemento característico dalgunhas catedrais románicas. Para Lambert, a influencia será agora de Amiens. Dita fachada, enmarcada por torres (fachada normanda) conta con dúas agullas desiguais.

Os arcos apuntados substitúen ao de medio punto románico. A cuberta de todo o edificio realízase a través de bóvedas de cruzaría, sendo barlongas (bóveda de cruzaría que cobre un espazo rectangular) as das naves e o cruceiro e radiais as das ábsidas e altar. A decoración é escasa, pois predomina o estrutural sobre o decorativo, limitándose a pináculos, capiteis (corridos e de temática vexetal) e amplas vidreiras en triforio e claristorio que se adaptan a unha tracería de arcos e tetrafolios inscritos en círculos.

A inexistencia de columnas de capiteis historiados, característicos do Románico, e a redución da superficie dos muros ten como consecuencia a perda de importancia da decoración escultórica, limitada á fachada ademais da que aparece decorando outros soportes tales como retablo, coro ou sepulcros, así como da pintura mural que se ve substituída pola decoración das vidreiras, realizadas do S.XIII ao XV, sendo o exemplo máis notable do Gótico español.

COMENTARIO

Tanto a planta como certos elementos do alzado (arcos apuntados, baquetóns) e cuberta (bóvedas de cruzaría) permítennos encadrar a obra no estilo gótico. Atopámonos na súa fase clásica (S.XIII), visible no uso de barlongas, tetrafolios, alzado tripartito, alicerces circulares, arcos apuntados máis abertos. Durante este período o estilo chega á súa máxima expresión, conseguindo os medios técnicos que lle permiten converter o templo nun edificio luminoso á maneira dunha nova Xerusalén Celeste. Esta idea conecta coa renovación que está a realizar a relixión para adaptarse ás novas realidades urbanas e burguesas que propiciará o renacemento do comercio na Baixa Idade Media, buscando unha transmisión diferente á típica do Románico, baseada no medo e no control ideolóxico. Esta reconversión, que comeza coa reforma cisterciense, chegará a culminarse coas ordes mendicantes, xa plenamente urbanas e con funcións asistenciais para esta nova burguesía como os hospitais, escolas, universidades. A catedral, igual que o fora o mosteiro do Románico, converterase no mellor exponente do novo estilo e dunha nova época, a Baixa Idade Media. A revitalización da vida urbana, así como das súas actividades artesanais e mercantís, irán cobrando protagonismo despois de case un milenio de predominio case exclusivo da vida rural. A construción da catedral convértese en motivo de orgullo cidadán no que se implican todos os estamentos sociais como xeito de autoafirmación e independencia fronte á nobreza rural.

Búscase a luz como símbolo do divino, creando un lugar aberto, amplo e moi iluminado que faga presentir ao fiel a presenza do celestial, empurrándolle a abrazar a relixión xa non polo medo ao castigo, senón invadido xa polo divino. Do mesmo xeito actuarán as artes plásticas, voltando á idea de beleza e tentando achegarse ao espectador a través dos sentimentos dunhas figuras máis realistas e relacionadas entre sí, con novas iconografías como as Virxes Brancas ou o Cristo como Home de Dores.

Para conseguir estas novas ideas os arquitectos necesitaron renovar o sistema de suxeición románico, separando os contrafortes do muro e conectándoos con arcobotantes, adelgazando os soportes, someténdoo ás novas bóvedas de cruzaría máis lixeiras e cuns empurres máis concentrados que son máis fáciles de recoller. Así, o muro perde función sustentante puidéndose converter nun muro cortina de numerosos vans onde se colocan vidreiras que colorearán a luz, convertendo o espazo nunha experiencia fóra do habitual e, por iso, máis próxima ao divino. Este afán de luminosidade leva a sacrificar a tribuna que desaparece para deixar maior espazo ás vidreiras, se ben mantense o triforio. Aínda así se utilizarán elementos anteriores como a forma da planta ou a xirola, desde o Románico de peregrinación. Posteriormente, o estilo derivará nunha maior decoración que chegará á súa cenit no S.XV co chamado Gótico Flamíxero (San Juan de los Reyes, Toledo), cunha interesante variante na Coroa de Aragón durante o S.XIV chamada Gótico Mediterráneo (Santa María do Mar, Catedral de Barcelona, Catedral de Xirona, Catedral de Palma de Mallorca), moito menos luminosos e verticais que os de orixe francesa, como esta catedral, e caracterizado por unha menor cantidade de vans alancetados e división bipartita. No S.XV comeza a construción das últimas catedrais góticas españolas como a de Sevilla, Murcia ou Segovia, que non serán rematadas ata o S.XVI, cando o estilo renacentista xa estaba plenamente vixente.